איזהו מקומן פרק חמישי זבחים

חופף. כמו נזיר חופף ומפספס (שם דף נ:) דפרוטי"ר דגרנטו"ר בלע"ז כאדם המתגאב ודומג: **ומכדיל.** בשתי קימיגן ולא כחטאת שהיא בקימיגן אחד ולקמן יליף לה בפרק קדשי קדשים (דף סה.): **וממלא מדמה** [1]. [2](ומקיף מתכר כמו אין מקיפין שתי חציות (בילה דף לב:)) דומק בית מליקתו לקיר והוא מתמלה ע"י דומקו בקיר. ולקמן (שם:) אמרינן שעל קרן מזרחית דרומית היא נעשית ואי אין לה יסוד נמצא כשהוא מולקה בחוץ היא נמלקת והדם נופל לחרץ לגיכוד ומ"ת נופל [3] על הסוכב שהרי למעלה היא נעשית הא קתני התם עשאה למעה מרגליו לפי" אמה אחת אלמעלה מן המוט: **באוירא בעלמא קעביד.** בתמיה: **אימר כך וכו'.** ואיכא למימר למעלה מג' אלא קרקע הוא עשוי כמין גליעה קטנה כנגד אותה הקרן לקבל בה דם עולת העוף שלא יפול לארץ וקיר מזבח מיקרי אבל יסוד לא מיקרי להכשיר הקרן למתן דמיס הלריכין ליתן כנגד היסוד שאין יסוד אלא המיוסד בארץ: **רב אמר בכנין.** בקרן דרומית מערבית בנו היסוד אמה באורך הדרום ומדלו לסם כל הדרום וכל המזרח עד אמה סמוך לקרן לפנות מזרחית כדאמרן (לקמן) אוכל במזרח אמה ובדרום אמה: **לוי אומר** [4] **בדמיס.** יסוד היה על פני כל המזרח [5] אבל לא נותנין דמיס בחלקו של יהודה: **יאבני מדבחא.** בגיגיא גופיה משמע: [7] **אוכל.** תופס: **במזרח אמה אחת.** ובמקלוע לפונית מזרחית משון לגד מזרח אמה ולא יותר כמו שביארתי למעלה קשיא לגרי דהא [8] בגיגיא משמע: **על שנים ושמים.** קשיא לרב דמשמע ריבוע היה: **מן הגד.** לאו בארבעת רבעין [9] קאמינא אלא מגד לפון היה ל"ב [7] אבל מזרח ודרום לא היה אלא ל"א על ל"א דקרן דרומית מזרחית חסרה לה אמה לדרום ואמה למזרח: **נמלא פורח על אמה יסוד ועל אמה סוכב.** ולקמן [10] הוא בפרק קדשי קדשים (דף סב:) דרמינן מתניתין אהדדי דתנן חדא בכנס היה לדרומו של מזבח אורך ל"ב [מדות פ"ג מ"ג] והמזבח ל"ב אורך הרי אורך המזבח והכנס ס"ד וכי מני להו אהדדי תנן הכנס והמזבח ס"ב [ס"ס פ"ס מ"ב] [11]והא שיתין ואחרבע הוי תפסין בקרקע העזרה והתם לגבי תפיסת הקרקע קא מני להו ומשנינן נמלא שראש הכנס פורח ועולה על שתי אמות של כניסת היסוד וסוכב ונמלא שתי אמות העליונות נגלעות בל"ב של מזבח. מדקתני פורח על אמה של יסוד מכלל דאיכא כניסת היסוד [12] לדרום קשיא [13] לרב דאמר דאוכל במזרח אמה אחת ובדרום אמה אחת דקתני ותו לא בגגין קאמר והכנס [14] בדרום הוא ויש תחתיו כניסת יסוד המזבח: **אימא כנגד אמה יסוד.** כנגד מקום שהכניסה ראויה להיות ולא שהיתה שם ומיהו שתי אמות נגלעות לתוך ל"ב של מזבח שהיה נכנס לתוך הפנימי [15] שכנגד גליעה שהיסוד התחיל בה [16] לאוכל בה בדרום אמה אחת: **מלגן.** הוא דפוס מרובע עשוי מאחרבע קרשים וכל אחת ארוכה ל"ב כעין אגסטר"ל שעושין לכירים ורוחב הקרש אמה והוא גובהו של מלבן ממלאו [17] אכנים וסיד וחפת וקוניא עד שמשוויהו לגובה המלבן: **מפולמות.** לחות: **קוניא.** ניתוך [18] אבר כעין שעושין לגפורי כלי חרס שקורין פולמי"ר: **ומחתה.** פישפרידיי"ר בלע"ז. ושופך בתוך המלבן על אכנים [19] ונדבקים יחד על ידי אלו חה היסוד הראשון שבנינו בו עלה אמה: **וחוזר ומכיא כו'.** ומושיבו על זה וממלאו נמלאת [20] כניסת אמה זה [21] יסוד בולט אמה זה סוכב: **וחוזר ומכיא כו'.** וחזו סוכב על זה היה כהן מהלך כדמפרש ואזיל שהמלבן השלישי שהושיבו על זה קלר ממנו שתי אמות על שתי אמות נמלא האמצעי בולט מתחת העליון אמה בכל לד: **מקום המערבה.** כלומר לאם המזבח: **וחוזר ומכיא מלבן של אמה כו'.** ומושיבו בזוית המזבח מלמעלה. קתני מיהא מלבן המתחתון של ל"ב על ל"ב אלמא יסוד בולט בו מד' רוחותיו:

דגיין

ואי אמרת לא היה לו יסוד באוירא בעלמא קעביד. בתמיה דלקמן (דף סד:) אמרי' שעל קרן מזרחית דרומית היא נעשית ואי אין לה יסוד נמצא כשהוא מולקה בחוץ היא נמלקת והדם נופל לחרץ לגיכוד ומ"ת נופל [1] על הסוכב שהרי למעלה היא נעשית הא קתני התם עשאה למעה מרגליו ולפילו אמה אחת כשרה אלא קפיד אלא אלמעלה מן המוט: **באוירא בעלמא קעביד.** בתמיה: **אימר כך וכו'.** ואיכא למימר למעלה מג' אלא קרקע הוא עשוי כמין גליעה קטנה כנגד אותה הקרן לקבל בה דם עולת העוף שלא יפול לארץ וקיר מזבח מיקרי אבל יסוד לא מיקרי להכשיר הקרן למתן דמיס הלריכין ליתן כנגד היסוד שאין יסוד אלא המיוסד בארץ: **רב אמר בכנין.** בקרן דרומית מערבית בנו היסוד אמה באורך הדרום ומדלו לסם כל הדרום וכל המזרח עד אמה סמוך לקרן לפנות מזרחית כדאמרן (לקמן) אוכל במזרח אמה ובדרום אמה: **לוי אומר בדמיס.** יסוד היה על פני כל המזרח [5] אבל לא נותנין דמיס בחלקו של יהודה: **יאבני מדבחא.** בגיגיא גופיה משמע: [7] **אוכל.** תופס: **במזרח אמה אחת.** ובמקלוע לפונית מזרחית משון לגד מזרח אמה ולא יותר כמו שביארתי למעלה קשיא לגרי דהא [8] בגיגיא משמע: **על שנים ושמים.** קשיא לרב דמשמע ריבוע היה: **מן הגד.** לאו בארבעת רבעין [9] קאמינא אלא מגד לפון היה ל"ב [7] אבל מזרח ודרום לא היה אלא ל"א על ל"א דקרן דרומית מזרחית חסרה לה אמה לדרום ואמה למזרח: **נמלא פורח על אמה יסוד ועל אמה סוכב.** ולקמן [10] הוא בפרק קדשי קדשים (דף סב:) דרמינן מתניתין אהדדי דתנן חדא בכנס היה לדרומו של מזבח אורך ל"ב [מדות פ"ג מ"ג] והמזבח ל"ב אורך הרי אורך המזבח והכנס ס"ד וכי מני להו אהדדי תנן הכנס והמזבח ס"ב [ס"ס פ"ס מ"ב] [11]והא שיתין ואחרבע הוי תפסין בקרקע העזרה והתם לגבי תפיסת הקרקע קא מני להו ומשנינן נמלא שראש הכנס פורח ועולה על שתי אמות של כניסת היסוד וסוכב ונמלא שתי אמות העליונות נגלעות בל"ב של מזבח. מדקתני פורח על אמה של יסוד מכלל דאיכא כניסת היסוד [12] לדרום קשיא [13] לרב דאמר דאוכל במזרח אמה אחת ובדרום אמה אחת דקתני ותו לא בגגין קאמר והכנס [14] בדרום הוא ויש תחתיו כניסת יסוד המזבח: **אימא כנגד אמה יסוד.** כנגד מקום שהכניסה ראויה להיות ולא שהיתה שם ומיהו שתי אמות נגלעות לתוך ל"ב של מזבח שהיה נכנס לתוך הפנימי [15] שכנגד גליעה שהיסוד התחיל בה [16] לאוכל בה בדרום אמה אחת: **מלגן.** הוא דפוס מרובע עשוי מאחרבע קרשים וכל אחת ארוכה ל"ב כעין אגסטר"ל שעושין לכירים ורוחב הקרש אמה והוא גובהו של מלבן ממלאו [17] אכנים וסיד וחפת וקוניא עד שמשוויהו לגובה המלבן: **מפולמות.** לחות: **קוניא.** ניתוך [18] אבר כעין שעושין לגפורי כלי חרס שקורין פולמי"ר: **ומחתה.** פישפרידיי"ר בלע"ז. ושופך בתוך המלבן על אכנים [19] ונדבקים יחד על ידי אלו חה היסוד הראשון שבנינו בו עלה אמה: **וחוזר ומכיא כו'.** ומושיבו על זה וממלאו נמלאת [20] כניסת אמה זה [21] יסוד בולט אמה זה סוכב: **וחוזר ומכיא כו'.** וחזו סוכב על זה היה כהן מהלך כדמפרש ואזיל שהמלבן השלישי שהושיבו על זה קלר ממנו שתי אמות על שתי אמות נמלא האמצעי בולט מתחת העליון אמה בכל לד: **מקום המערבה.** כלומר לאם המזבח: **וחוזר ומכיא מלבן של אמה כו'.** ומושיבו בזוית המזבח מלמעלה. קתני מיהא מלבן המתחתון של ל"ב על ל"ב אלמא יסוד בולט בו מד' רוחותיו:

דגיין

[1] לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזכן להקב"ה שנאמר [2] ובין כתפיו שכן מיתיבי [3] עולת העוף [4] כיצד היתה נעשית היה מולק את ראשה ממול עורפה ומבדיל וממצה דמה על קיר המזבח [5] ואי אמרת לא היה לה יסוד באוירא בעלמא הוא דקא עביד אמר רב נחמן בר יצחק אימר כך התנו אוירא דבנימין קרקע דיהודה מאי לא הוה לה יסוד רב אמר בבנין לוי אמר בדמים רב מתרגם באחסנתיה יתבני מדבחא [6] לוי מתרגם באחסנתיה יתבני מקדשא מקום מקודש לדמים תא שמע [7] היסוד היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב אוכל בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת מאי אוכל נמי בדמים תא שמע [8] המזבח היה שלשים ושתים על שלשים ושתים הכא במאי עסקינן מן הצד ת"ש [9] נמצא פורח [10] אמה על יסוד ואמה על סובב אימא כנגד אמה יסוד ועל [11] אמה סובב: תא שמע דתני לוי כיצד בונין את המזבח [12] מביאין מלבן שהוא שלשים ושתים על שלשים ושתים וגובהו אמה ומביא חלוקי [13] אבנים מפולמות בין גדולות בין קטנות ומביא סיד וקוניא וזפת וממחה ושופך וזה הוא מקום [14] יסוד וחוזר ומביא מלבן שהוא [15] שלשים אמה על שלשים אמה וגובהו חמש אמות ומביא חלוקי אבנים כו' [16] וחוזר ומביא [17] מלבן שהוא כ"ח על כ"ח אמות וגובהו ג' אמות ומביא חלוקי כו' והוא מקום המערכה וחוזר ומביא מלבן שהוא אמה על אמה [18] ומביא חלוקי אבנים מפולמות בין גדולות בין קטנות [19] ומביא זפת וקוניא וממחה ושופך וזהו קרן וכן לכל קרן וקרן וכי תימא [20] ממעט הכא עולה דלא [21] הוה אלבע קרנות בחטאת משום דטעונה יסוד לענין דמים העליונים ונראה לרבינו תם דלא גרסינן שיר הדם היה שופך ליסוד דשופך משמע מן הכלי מדלא תני מתמלה ליסוד דקתני גבי חטאת העוף [22] ועוד דבמתני' דלקמן פרק קדשי קדשים (דף סד:) קתני בחטאת העוף שיר הדם ובעולת העוף לא תני משמע דלית ליה שירים והא דמרבינן לעיל שירים בכל הקרבנות היינו [23] לגבי מעולת העוף וכיון [24] דנעשית מלוחה מה לנו במה שהדם נופל אחר כך לארץ והולך לגיכוד דכל דמים נמי לאחר שנספכו ליסוד הולכין לגיכוד אחרי כן ועוד כשמתבר כך התנו אוירא ופירש בקונטרס שהיה עושה כמין גליעה במזבח לקבל דמים היה לו להש"ס לפרש זה ונראה לר"ת דפריך ממליקה עצמה דבעי בראשו של מזבח דומיא דהקטרה דלקמן ואי עביד ליה באויר דיהודה אם כן [25] אינה עולה לקדשי מזבח ומשני דאוירא דבנימין וקדים האויר בקדושת מזבח ואף על גב דהקטרה באויר אי אפשר לא חיים אלא בהא דליהוי קדושת מזבח ומיהו למאן דאמר (לקמן דף סה.) אין עושין מערכה על גבי סובב נראה דמליקה נמי לא מהניא התם אף על גב דקדוש בקדושת מזבח והכא אוירי למאן דאמר עושין מערכה על גבי סובב: **רב** אמר בבנין. אף על גב דלמטה לא הוי רבוע למעלה במקום המערכה הוי רבוע וקשה קצת לישנא דמתני' [26] לרב דתנן במסכת יומא (דף יג.) דלדעה יולאה מחלקו של יהודה ונכנסת לחלקו של בנימין ובה מזבח בנוי משמע שהיה בה מבנין: **מפולמות.** [27] כגון דגיס מפולמין פרק אין לדין (בילה כד:):

לו א מיי' פרק ו' מהלכות מעה"ק הלכה כ:
לח ב מיי' פ"ב מהלכות בית המקדש הלכה י:
לט ג מיי' שם הלכה ה:
מ ד מיי' שם הלכה טז:

מסורת הש"ס

(א) [סיטה ט.], ב) לקמן סד:, ג) מדות פ"ג מ"ח, ד) שם [מנחות מ:], ה) לקמן סב:, ו) חגיגה יב., ז) שיך לתחני לקמן דף סד: דעיין בשנוי נוס' אות א ואות י.

הגהות הב"ח

(א) גב' נמלא פורח על אמה יסוד ועל אמה סוכב: (ב) שם ומביא מלבן. נ"ב ועיין בסוכה דף מה ע"ש: (ג) רש"י ד"ה ומחזר ומביא כו' ומשיבו וכו' יסוד הס"ד ותיכת בולט אמה זה סוכב נמחק:

שינוי נוסחאות

א) גב"מ וכ"ס טופף נטל את הראש והקיף בית מליקתו למזבח. ובמתה"י ל"מ נוס' זה. ותפסר שהוקפיתו ע"ש רש"י. ב) מדבחא מקום קרבות (שמכ"ר. כ"ר מ"ו ורי"ב, (בד' רלגא מיתא בס"מ מקום דמים. והוא טעות כי אינו בשמכ"ר): ג) בכתה"י ודיו וכנגד. ולפניו ע"ש בס"ז ועי"ש: ד) תיכת מקום נמחק (שי"מ ובתה"י): ה) ל"ל שהיא לי אמות וב' טפחים וגובהו ה' כו' וזהו סובב, וחוזר ומביא מלבן של כ"ח אמות וד' טפחים על כ"ח אמות וד' טפחים וגובהו ג' כו' (גליון. וכ"ה בש"מ. וע' לקוטי הלכות מכת תודה מס"כ כה: ו) כו' וזהו סובב (בתה"י וצ"ע): ז) בכתה"י טופף וגבהו אמה: ח) קטנות וסיד וזפת וקוניא (בתה"י): ט) תיכות וכי תימא ליתא (בכתה"י ובד"ו, וכ"מ מנ"ש (בס"ג), ובל"ק מנים בלמינו: י) מדמה בד' מקיף מחבר לל"ל (ש"מ, ועי' לות ת. ועי' מקה"ש: יא) נופל הוא על (בתה"י): יב) אמר (ש"מ): יג) ל"ל המזבח (בתה"י וד"ו): יד) מלן טופף דיבור מקום המקודש לדמים. פי' היסוד היה בכל המזבח אך הדמים אין ניתנין רק בחלקו של בנימין. הס"ד (ש"מ ובש"): טו) דהתם (ב"ר"): טז) ל"ל רבעיר (ש"מ): יז) ל"ב ומצד מערב ל"ב אבל (בתה"י ש"מ): יח) ל"ל לקמן (ש"מ): יט) ל"ל ופריך והא (ש"מ): כ) ל"ל יסוד (ש"מ): כא) ס"מ וקשיא לרב דאמר בבנין כלומר שברות דרומית וברות מזרח לא היה שם יסוד בגרי הכא משמע שהיה שם יסוד בגרי. וכס"ד ומה"ד לומת (ש"מ ובש"): כב) ל"ל והא בבש (בתה"י): כג) ל"ל הפנימה שכנגד הבליטה (ש"מ): כד) תיכת בה נמחק (ש"מ ובתה"י): כה) ל"ל וממלאו (ש"מ): כו) ל"ל אבר ניתוך (ש"מ): כז) ל"ל האבנים (ש"מ): כח) נמצאת כניסתו אמה והיסוד בולט אמה זו סביב. הס"ד ומה"ד וחוזר ומביא כו' (בגליון. ובעיין בס"מ ושי"מ): כט) וכ"ה בכ"מ וק"ו וכ"ל: ל) הדם ליסוד מדלא קתני כו' ל"ל (שמכ"ר): ל"א הדם וקרי ליה יסוד (צ"ע): לא) דלא הויא אארבע קרנות בחטאת משום דטעונה יסוד הא חשבינן ליה יסוד לענין דמים (ב"ש ושי"מ. ועי' ת"ש: לב) העוף ועולת העוף אין דמו בכלי ועוד דלא היה בו שירים כיון דבעי מיצוי ועוד דבמתני' (ש"מ): לג) ס"מ הריגו דוקא בבהמה דכתיב בקרא (ש"מ): לד) ל"ל דבריו (ב"ש): לה) נ"מ אם בן חול הוא לענין קדושת מזבח ומשני וכו' (ש"מ ולפנינו ע"ש בהיה): לו) דסתניתא לרב דתניא ל"ל (גליון): לז) ל"ל לחות כמו דגים כו' (ש"מ):

עין משפט נר מצוה

לו ה מיי' פרק ו' מהלכות מעה"ק הלכה כ:
לח ב מיי' פ"ב מהלכות בית המקדש הלכה י:
לט ג מיי' שם הלכה ה:
מ ד מיי' שם הלכה טז:

תורה אור השלם

1. לְבִנְיָמִן אָמַר יְדִיד יְהוָה יִשְׁכֹּן לָבֶטַח עָלָיו חֹפֵף עָלָיו כָּל הַיּוֹם וּבֵין כְּתֵפָיו שָׁכֵן:
דברים לג, יב

מוסף רש"י

חופף. כמדס המתחכך ממתמת שאינו מגיע תאותו (רומא יב.). כדס המלטער חופף ומתחכך בכגדיו, לשון אפטיפ, כמו נזיר חופף ומספספס (מגילה כד.) **אושפוזכן** להקב"ה. שהיה אהרון נתון במלגן (שם ושם). **שבית** קדשי הקדשים בני בחלקו (מומה לז.) **ממול** ערבה. ערבה נוטה הרחס, מול ערבה למטה לגי המגפים, מול הרוחה לת העוקף: ומבדיל. בשני מיתמין מילוף בהכלל אוחמין (לקמן סד.): **נמצא** פורח כו'. ומגיע לרחס המוכה (לקמן סב.): **מפולמות.** לשון ליחלוח (חגיגה יב.):

לעזי רש"י

דפרוטי"ר דגרנטו"ר. דיפרוטי"ר דיגרטי"ר. לשפשף לחטט. אגשטר"א אישטר"א. מוקר. כירים. פולמי"ר פלומי"ר. לכסות. למשות בעופרת. אישפרידי"ר דישטנפרי"ר. לערבב (בגרול).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com